

УДК 75.038.2+75.038.11](477)

Юлія **Бабуніч**

кандидат мистецтвознавства,
старший викладач кафедри
історії та теорії мистецтва
Львівської національної академії
мистецтв

Український живопис доби модернізму: національне та інтернаціональне в абстракціонізмі та конструктивізмі

Анотація. У статті проаналізовано чільні чинники у формуванні абстракціонізму та конструктивізму в контексті українського мистецтва модернізму. Автор простежує шлях еволюції пластичної форми та живописної площини в абстрактних і конструктивістських творах. Висвітлено наявність національних рис та інтернаціонального забарвлення в малярських, сценографічних, дизайнерських роботах провідних представників цих модерністичних течій.

Ключові слова: модернізм, абстракціонізм, конструктивізм, малярство, національні риси, інтернаціональні елементи.

Український модернізм у 1910-х рр. вийшов у авангард нових пошуків європейського мистецтва, пов'язаних з відмовою від зображальної функції, продемонструвавши прагнення українських митців до консолідації із західноєвропейською художньою культурою, до синтезування новітніх ідей і національних традицій, до витворення місцевих, особливих, самобутніх засад образного формотворення. Одним з найвидатніших основоположників світового абстракціонізму, окрім В. Кандинського, П. Мондріана, Р. Делоне, Ф. Купки, став митець з України, засновник супрематизму К. Малевич.

Художник і теоретик К. Малевич є одним із чільних представників абстрактного мистецтва, причому не лише українського, але й світового. Можемо вповні говорити про нього в контексті національного мистецтва, адже художник неодноразово підкрес-

лював своє українське походження. Поєднуючи елементи кубізму та футуризму, він творить новий напрям авангардного малярства, називаючи його супрематизмом, характеризує його як «домінування чистого відчуття в образотворчому мистецтві» [1, с. 56]. Супрематизм виник у час гострої конфронтації між «старим» і «новим» мистецтвом, між абстракцією і натуралізмом. Недаремно автор декларує основою нового напрямку відмову від сюжетності та вдається до безпредметності, зображення геометричних фігур, вільно розкиданих на живописній площині.

На початках творчості К. Малевич працює як примітивіст, згодом переходить до кубофутуризму. Беззаперечною декларацією безпредметного живопису стає його «Чорний квадрат на білому тлі» 1915 р., експонований уперше в Петербурзі на футуристичній виставці «0,10». Вважається, що саме цей твір поклав початок супрематизму як напрямку в мистецтві ХХ ст. [2, с. 68]. Дитинство і юність, проведені в Україні, залишили значний слід у творчій діяльності К. Малевича. Враження від колористичного розмаїття українського народного мистецтва, побуту селян, іконопису, ляльок-мотанок виллюються у його «селянську» серію робіт 1907–1912 рр. Ці полотна свідчать про захоплення чистими кольорами та простими мистецькими формами, про особливий уклад світогляду майстра. Проста композиція, застосована народними майстринями, «безсюжетність» рослинних взорів, прості й чисті кольори надихали К. Малевича на перші вправлення у царині абстрактного мистецтва. «...в селянських композиціях він з дитячих років бачив птахів вічності і тотемних «коників», спрощених до умовного знаку. Від його картин, де на білому тлі розкидані чітко окреслені візерунки-залівки, дійсно віє духом народного мистецтва, народної космогонії» [3, с. 64].

Поєднання національної тематики та принципів абстрактного мистецтва характеризує ранню творчість К. Малевича. Відомо, що він наслідував прийоми французьких кубістів, але, працюючи в повній творчій свободі, не забував про власні витоки та першоджерела. Водночас, натхненний європейським модернізмом, художник застосовує такі виразні засоби, як віялоподібно розташовані або розчленовані форми, нашарування площин, відсутність перспективи, техніку колажу. До 1915 р. – часу появи відомого й знаменного «Чорного квадрата» – К. Малевич остаточно занурюється у безпредметне мистецтво супрематизму. Мінімалізм геометричних форм (чорних кругів, прямокутників, квадратів, трикутників на

білому тлі) творять знакові для тогочасного мистецтва композиції. На думку митця, квадрат є головною формою, «першофігурою», елементарною одиницею виміру в системі супрематизму, а хрест – носієм символів (рівноваги, смерті, Христа).

Перші супрематичні роботи художник творить 1915 р. («Чорний квадрат», «Червоний квадрат на білому тлі», «Чорні квадрати на білому тлі», «Чорний хрест»). Кожне із цих зображень не є строго геометрично прокресленим, – це живі й динамічні форми, що виглядають цілком рукотворними. Завдяки ледь вловимим деформаціям фігур вони отримують рух, оживають на полотні, вібруючи глибиною кольору. Квадрат завжди домінує над тлом, не лише фігуративною перевагою, але й навмисно вибраною гладкою фактурою, відмінною від білого середовища. Сам К. Малевич так описує свої картини: «Квадрат – відчуття; біле тло – ніщо, крім цього відчуття» [4, с. 71]. Тепер митець починає експериментувати з кольором, базуючи динамізм своїх композицій саме на цьому засобі виразності. Таким чином з'являються полотна «Супрематизм» (бл. 1915 р.), «Супрематична структура» (1916 р.), «Супрематична композиція» (1915 р.), а також низка робіт під назвою «Супремус» (1916 р.). Невипадково головними параметрами супрематизму він декларує «енергетику кольору і форми». «Супрематичні знакові конструкції, що замінили символи традиційного мистецтва, перетворилися на самостійні живі світи, готові полетіти у простір» [1, с. 59].

Пройшовши у своїй творчій еволюції складний шлях від кубізму, футуризму, кубофутуризму, до супрематизму і, зрештою, повернення до фігуративного мистецтва, митець різноаспектного таланту демонструє світові невичерпні можливості модернізму. Погляди художника й теоретика К. Малевича мали значний вплив на українських митців – В. Пальмов, В. Меллер, П. Ковжун, А. Петрицький. Видатний супрематист прагнув звільнити художню творчість від будь-якого наслідування природи й творити безпредметне абстрактне мистецтво, яке впливало би на глядача тільки через колір і форму. Казимир Малевич, безумовно, був яскравою художньою особистістю. Він, хоч і жив значну частину життя поза Україною, але українець за походженням, ніколи не поривав зв'язків з нею.

Василь Кандинський як творець абстракціонізму в мистецтві (поряд з К. Малевичем і П. Мондріаном), досягає крайньої геометризації форм шляхом відмови від предметного живопису. До

мети він рухається поступово, у процесі подолання ідейного змісту та образної форми твору. Саме В. Кандинський створив перші абстрактні композиції, теоретично й візуально обґрунтовуючи принципи абстракціонізму. Василя Кандинського вважають інтернаціональним художником, не одна країна прагне назвати його своїм. Початок діяльності майстра тісно пов'язаний з Україною, адже саме тут 1898 р. відбулася перша репрезентація робіт митця у комплексі виставки, організованої Товариством південноросійських художників у Одесі (членом Товариства В. Кандинський став 1901 р.). Далі були виставки Товариства південноросійських художників 1906-го і 1907 рр., Салони В. Іздебського.

Ранні роботи В. Кандинського – пейзажі, написані під впливом імпресіоністів на пленері. 1908 року художник остаточно окреслює коло своїх естетичних уподобань і визначає напрям майбутніх мистецьких пошуків. Пейзажі цього часу відзначаються схематичністю композиції та яскравим колоритом. Активна трансформація об'єму в картинах 1910-х рр. стає першим кроком В. Кандинського на шляху до абстракції («Імпровізація 6 – африканська», 1909 р.). У цей час з'являються перші твори із циклів «Імпресії», «Імпровізації» і «Композиції», які трактують як найвище досягнення всієї творчості майстра.

Перехід від фігуративного до абстрактного малярства не був у В. Кандинського різким чи раптовим. Так, проміжною можна вважати «Композицію IV» 1911 р. та «Імпровізацію 19» 1911 р. У основі живопису тут лежить повне занурення в колір. Оскільки фарби розташовані за принципом максимального контрасту, ці твори дуже нагадують живопис фовістів, де лінія перестає залежати від кольору. Тло в цих картинах цілком площинне, що виявляє тяжіння художника до абстракції. «Будь-який твір мистецтва – це річ у собі. Будь-який твір мистецтва – це самостійне життя. Це оригінальний всесвіт, який є цілком самодостатнім» [5, с. 101].

Один з перших суто абстрактних творів В. Кандинського – «Композиція VI». Розмиті відтінки посилюють враження від нечітких обрисів мас, наявність кількох локальних кольорових центрів і вібрування ліній є основними характеристиками роботи. Внутрішнє звучання картини визначається пануванням різних за силою тонів, які надають їй довершеності й самодостатності.

У 1915–1921 рр. формуються і вдосконалюються основи творчої методики В. Кандинського, його естетична концепція [6, с. 122].

Виразні риси еволюції його художньої манери можна спостерігати в «Імпресіях» (1917 р.). У творі «В сутінках» (1919 р.) видно поступове спрощення композиції в роботах автора, експресивність і динаміка слабшають. Натомість чітко відчувається тенденція до геометризації форм – художник усе частіше надає перевагу прямим лініям і кругам. Відбувається граничне спрощення композиційної структури. 1920-ті рр. у творчості В. Кандинського позначені домінуванням геометричних форм і подальшим спрощенням композиції. Складні образи попереднього періоду поступаються місцем елементарним формам: трикутникам, чотирикутникам, квадратам, колам, прямим лініям і кутам. Картини «Чорна решітка» і «На білому II» (1923 р.) є типовими для цього періоду В. Кандинського. Твори 1930-х рр. прямують до аскетизації виражальних засобів. Форми – переважно геометричні – майстер часто креслить за допомогою циркуля та лінійки. Найпопулярнішим мотивом цього періоду стають розмаїті кола. Абстракції попередніх років вражали розмаїттям форм, багатством і несподіваністю кольорових поєднань, динамізмом композиції. Тепер присутність форм зведена до мінімуму, палітра практично монохромна, а композиція статична («Білий трикутник 1930 р., «Зелена пуста» 1930 р., «Зелена стріла» 1932 р.).

Творці конструктивізму як цілком самостійного й вагомого напрямку модернізму пропонують нову методичку творчої діяльності, що ґрунтується на поєднанні різних видів мистецтва (скульптури, архітектури, живопису, декоративно-ужиткового мистецтва). Головним принципом пластичного формотворення проголошувалася функціональність. Адепти конструктивізму використовували досвід італійських футуристів, аналітичний кубізм П. Пікассо. Абстрактна живописна система К. Малевича також значною мірою вплинула на український конструктивізм. Його родоначальником прийнято вважати В. Татліна. Центрами поширення українського конструктивізму в живописі стали Харків і Київ. Для живописних творів його представників (О. Екстер, В. Меллер, К. Редько, В. Єрмілов, Б. Косарев) характерним є поєднання жорсткого геометризму з орнаментальними й пластичними мотивами та традиційною колористикою українського фольклору, що й надало їхній творчості неповторного національного характеру. Художники-конструктивісти приділяли особливу увагу структурі форми та фактурі матеріалів, технічній цінності своїх проєктів. Конструктивізм відзначається

чи не найбільшим соціальним контекстом серед інших напрямів у мистецтві першої третини ХХ ст., він органічно пов'язаний з промисловим виробництвом і вимогами нової доби.

Зародження конструктивізму припадає на 1910-ті рр., коли були сформовані теоретичні його основи. Остаточні ідеї конструктивізму оформилися до 1924 р. Прихильники цього напрямку – конструктивісти – займаються пошуками, пов'язаними з конструкцією, лінією, кольором. Вони змінюють саму суть живопису, дискутують з приводу теоретичних проблем. Яскравими представниками вітчизняного конструктивізму виступають В. Єрмілов, В. Татлін, О. Екстер (театральні постановки), В. Меллер, А. Петрицький.

Василь Єрмілов є одним із знакових представників конструктивізму в харківському й загалом українському мистецтві першої третини ХХ ст. Під впливом творчості О. Архипенка і П. Пікассо В. Єрмілов на початку свого мистецького шляху розвиває засади так званого синтетичного кубізму (остання його стадія), доводячи форму до досконалості («Дама з віялом», 1910-ті рр.). Людську постать він трактує як предмет живопису, підкоряючи її кольору та ритму. Перші свої твори – серію офортів з урбаністичними мотивами – майстер експонує 1913 р. на виставці Товариства харківських художників [7, с. 146]. Цього самого року відбувається інтенсивне творче становлення В. Єрмілова, його активна участь у мистецькому житті Харкова (угруповання «Блакитна лілія», «Будяк») і Москви. З набуттям досвіду В. Єрмілов усе більше прагне вивчати закони поєднання контрастних форм і фактур різноманітних матеріалів. Таким чином, 1914 р. він приєднується до табору кубофутуристів. У його живописі відбуваються трансформації в бік гострішого й конструктивнішого погляду на модель [8, с. 348]. У програмних для кубофутуристів творах 1914-1915 рр. «Булка», «Гітара» (1919 р.), «Хліб. Тарілка. Ніж», «Нічне кафе» (1918 р.) митець протиставляє естетизму кубістів підкреслено матеріальне відчуття предметів.

Конструктивістські композиції 1920-х рр. вважаються знаковими у творчості митця, оскільки відзначаються кристалізацією авторської концепції, цілісністю, довершеністю композиції. У цей час В. Єрмілов пише плакати, декорує вулиці Харкова, виконує розпис агітпоїзда «Червона Україна», інспірований народним мистецтвом. Ескізи розписів згаданого агітпоїзда наповнені декоративними елементами з українського народного мистецтва – розписів писанок, весільних скринь, селянських хат. Вершиною монументальних пошуків митця

стали настінні розписи Центрального гарнізонного червоноармійського клубу (не збереглися), яким він «прагнув надати...національної своєрідності...» [8, с. 349]. Експерименти з пластичними формами, що приводять В. Єрмілова 1922 р. до конструктивізму, завершилися захопленням дизайном. Його композиції конструктивно злагоджені, монументально лаконічні за побудовою, естетично виразні. Відомі рельєфи («Портрет О. Почтенного», 1923 р., «Чоловічий портрет», 1923 р., «Експериментальна композиція», 1923 р.) відзначаються супрематичним аскетизмом площини й об'єму, простотою і виразністю конструкцій, винахідливою комбінацією кольорів і фактур rozmaїтих матеріалів.

У 1920-х рр. В. Єрмілов працює також як педагог у Харківському художньому інституті, очолює майстерню графіки. 1927 року бере участь у Всеукраїнській виставці АРМУ у Харкові. Праця над оформленням театральних вистав остаточно утверджує майстра у сфері конструктивізму. Він творить rozmaїті роботи – від малих форм графіки до вирішення архітектурного середовища, – активно вводячи у свої художні експерименти фотографію. Книжкова графіка митця поєднує риси супрематизму та неопластицизму. 1928 року він отримує замовлення на оформлення українського відділу радянського павільйону на Міжнародній виставці «Преса» у Кельні. Для експозиції митець виконує динамічні установки, великоформатні заводські стінгазети та серію із 20-ти альбомів «Ukraine» з обтягнутими плахтою дерев'яними обкладинками. Для кожного тому був виконаний свій малюнок плахти, і в цьому чітко відчувається вплив національного мистецтва й данина українській культурі. Водночас народні традиції поєднуються з європейським вирішенням конструктивістсько-супрематичної композиції, створеної під впливом П. Мондріана і Т. ван Дусбурга. Композиційною домінантою є горизонтальні й вертикальні червоні лінії на правому боці розвороту.

Поєднання у творчості В. Єрмілова європейських художніх напрямів з рисами української національної культури демонструє загальний вектор у розвитку вітчизняного модернізму. Використання народних квіткових і геометричних орнаментів у книжковому оформленні, розписах агітпоїздів, розробленні декоративних мотивів свідчить про потяг митця до національних джерел і мотивів. Потужна творча наснага, постійні мистецькі експерименти дозволяли В. Єрмілову вийти за рамки

стереотипного сприйняття та створити свій неповторний стиль. Формальні пошуки В. Єрмілова були суголосними з найбільш актуальними аспектами «сучасної мови мистецтва».

В оформленні театральних вистав конструктивісти замінили традиційну живописну декорацію установками, що трансформувалися і змінювали сценічний простір. Знаковий художник українського авангарду А. Петрицький має діапазон творчості, що свідчить про непересічність обдарування. Він, як і О. Екстер, зробив неоціненний внесок у розвиток мистецтва українського театру першої третини ХХ ст. Маючи багатогранний талант і величезну працездатність, він творив чудові театральні декорації, розписував стіни будинків, малював жанрові картини, портрети, пейзажі, ілюстрував книжки, займався художнім конструюванням, у кожній галузі залишивши по собі довершені твори, які не раз ставали видатною подією в українському мистецтві.

Анатолій Петрицький упродовж 1917–1918 рр. творить у низці театрів, прикрашаючи їхні стіни панно. Згодом саме він уперше на українській сцені утвердив художника як співавтора вистави [9, с. 225]. Від 1918 р. творить у Молодому театрі Леся Курбаса, який вважав виставу синтезом мистецтв, гармонійним цілим пластики й музики, бачив на сцені рух світлових і кольорових мас. Умовні спрощені декорації А. Петрицького підкреслювали й загострювали гру акторів. Він покінчив з натуралізмом у декораціях, натомість роблячи варіації з освітленням і застосовуючи фризову композицію. Кожна деталь оформлення включалася у виставу. Зображення у декораціях прості, дещо статичні, композиційно впорядковані, дещо лінійні. Анатолій Петрицький створює в цей час низку монументальних композицій у Києві, Козельці, Кам'янець-Подільському. Від 1920–1921 рр. збереглися театральні ескізи митця до вистав Першого державного театру ім. Шевченка, де були інсценовані Софокл, Мольєр, Ібсен, поеми Т. Шевченка, І. Франка, філософські п'єси Лесі Українки, етюди Олександра Олеса, вірші П. Тичини. В оформленні постановки «Турандот» митець використав прийоми народних театральних дійств, де неодмінно порушується проблема єдності місця й часу, глядач вільно пересувається між минулим і сучасним. Багатоярусні конструкції, можливість їх швидкого перегрупування забезпечували динаміку та експресію мізансцен.

Для порівняння, сценографічні проекти В. Меллера виконані в синтезі конструктивізму, експресіонізму та кубофутуризму. Єв-

ропейська мистецька освіта (Мюнхен, Париж) дала йому можливість поєднати у творчості монументальне й станкове начало. Особливим конструктивістським ладом відзначаються його ескізи театральних костюмів. Для балетної студії Б. Ніжинської В. Меллер виконує костюми в гарячій колористичній гамі, натхненній народною орнаментикою. Саме це дозволяє художникові тонко відчувати й передавати межу між авангардним і народним мистецтвом. За висловом І. Вериківської «в кожному випадку художник наснажив їх глибокою внутрішньою логікою, тонким відчуттям ритму, цільністю композиції, органічно пов'язаної з простором. Так само в ескізах костюмів, як і в станкових портретах, митець застосовує конструктивні прийоми моделювання натури, якими створює міцну, гармонійну, завершену форму, насичену гострою виразністю і динамізмом» [10, с. 27]. Співробітництво В. Меллера у 1922-23 рр. з Л. Курбасом сприяло значному поступу в мистецтві української сценографії.

Художні течії українського модернізму розвивалися згідно із загальною хронологією європейських мистецьких рухів, але мали своєрідні національні особливості. Місцеві традиції народного мистецтва, характерні риси українського фольклору й природи, зацікавлення давнім минулим позначилися на еволюції національних варіантів імпресіонізму, модерну, кубофутуризму, абстракціонізму, конструктивізму, експресіонізму, неопримітивізму. Вагомим чинником творчого розмаїття українського модернізму постають його регіональні відмінності. На Західній Україні художники перебувають під впливом мистецьких академій Відня, Варшави, Кракова, Парижа, переймаючи європейський досвід практично без змін. Східноукраїнські митці трансформували характерні риси європейського авангарду як вагому противагу до навчальних критеріїв петербурзьких і московських художніх навчальних закладів. Тут більшого розвитку набули конструктивізм, абстракціонізм, кубофутуризм, чіх яскравих прикладів майже не маємо в мистецтві Галичини. Усе це зіграло вагому роль у наявності національного та інтернаціонального начала в абстракціонізмі та конструктивізмі України в першій третині ХХ ст.

1. Малевич: Художник и теоретик / авт. статей Е. И. Петрова и др. Москва : Советский художник, 1990. 240 с.
2. Маркаде Ж.-К. Малевич. Київ : Родовід, 2013. 304 с. : іл.

3. Горбачов Д. Казимир Малевич і Україна. Український модернізм, 1910-1930 = Ukrainian modernism, 1910-1930 : [альбом] / Нац. худож. музей України ; авт. ст. : А. Мельник та ін. ; ред. О. Климчук. Хмельницький : Галерея, 2006. С. 63–68.
4. Горбачов Д. «Він та я були українці». Малевич та Україна : антологія. упоряд. С. Папета, О. Папета. Київ : Сім студія, 2006. 456 с. : іл.
5. Кандинский В. Избранные труды по теории искусства : в 2 т. / отв. ред. Н. Б. Автономова. Москва : Гилея, 2001. Т. 1. 1901-1914. 294 с.
6. Герман М. Ю. Модернизм. Искусство первой половины XX века. Санкт-Петербург : Азбука-классика, 2005. 477 с.
7. Лобановський Б. Говдя П. Українське мистецтво другої половини ХІХ — початку ХХ ст. / Київ : Мистецтво, 1989. 206 с., іл. (Нариси з історії українського мистецтва).
8. Прокопчук І. Мистецтво Василя Єрмілова у контексті «Радянського культурного експерименту». *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. Львів, 2013. Вип. 23. С. 344–355.
9. Українське мистецтво : у 3 ч. / упор. Крвавич Д.П., Овсійчук В.А., Черепанова С.О. Львів : Світ, 2005. Ч. 3. 268 с.
10. Вадим Меллер. Театрально-декораційне мистецтво. Живопис. Графіка.: каталог виставки творів / Спілка художників України, Київ. орг. Спілки художників України ; авт. вступ. ст. і упоряд. З. В. Кучеренко. Київ : [б. в.], 1984. 56 с.

References

1. Petrova, Ye. (1990). Malevich: Khudozhnik i teoretik [Malevich: Artist and theorist]. Moskva: Sovetskiy khudozhnik. [In Russian].
2. Markade, ZH.-K. (2013). Malevych. Kyiv: Rodovid. [In Ukrainian].
3. Horbachov, D. (2006). Kazymyr Malevych i Ukrayina. [Kazimir Malevich and Ukraine]. *Ukrayins'kyu modernizm, 1910–1930 Ukrainian modernism, 1910–1930: album*. Mel'nyk A., Klymchuk O. (Ed.); Nats. khudozh. muzey Ukrayiny. Khmel'nyts'kyu: Halereya. [In Ukrainian].
4. Horbachov, D. (2006). «Vin ta ya byly ukrayintsi». Malevych ta Ukrayina: antolohiya [«He and I were Ukrainians» Malevich and Ukraine: Anthology]. Kyiv: Sim studiya. [In Ukrainian].
5. Kandinskiy, V. (2001). Izbrannyye trudy po teorii iskusstva [Selected Works on the Theory of Art]. N. Avtonomova (Ed.). (Vols. 1–2; Vol. 1). Moskva: Gileya. [In Russian].
6. German, M. (2005). Modernizm. Iskusstvo pervoy poloviny XX veka [Modernism. The art of the first half of the twentieth century]. Sankt-

- Peterburg: Azbuka-klassika. [In Russian].
7. Lobanovs'kyy, B., P. Hovdya. (1989). Ukrayins'ke mystetstvo druhoyi polovyny XIX – pochatku XX st. [Ukrainian art of the second half of the nineteenth and early twentieth centuries.]. Kyiv: Mystetstvo. [In Ukrainian].
 8. Prokopchuk, I. (2013). Mystetstvo Vasylya Yermilova u konteksti «Radyans'koho kul'turnoho eksperymentu» [Basil Yermilov's Art in the Context of the «Soviet Cultural Experiment»]. *Visnyk Lvivskoi natsionalnoi akademii mystetstv – Visnyk of the Lviv National Academy of Arts*, 23, 344–355. [In Ukrainian].
 9. Krvavych, D., Ovsiychuk, V., & Cherepanova, S. (2005). Ukrayins'ke mystetstvo [Ukrainian art]. (Vols. 1–3, Vol. 3). Lviv: Svit. [In Ukrainian].
 10. Kucherenko, Z. (1984). Vadym Meller. Teatral'no-dekoratsiynе mystetstvo. Zhyvopys. Hrafika : kataloh vystavky tvoriv [Vadim Meller Theatrical and decorative art. Painting. Graphics: exhibition catalog of works]. Kyiv. [In Ukrainian].

ANNOTATION

Yuliia Babunych. Ukrainian painting of the modernism: national and international peculiarities in abstractionism and constructivism. The article analyzes national and international traits in Ukrainian abstractionism and constructivism. Ukrainian modernism in the 1910s came to the forefront of new searches of European art related to the rejection of the figurative function. The artist and theorist K. Malevych is one of the main representatives of abstract art, not only Ukrainian, but also the world. Combining elements of Cubism and Futurism, he creates a new direction of avant-garde painting, calling it Suprematism. Childhood and adolescence, conducted in Ukraine, left a significant mark in the creative activity of K. Malevych. Suprematism arose during a sharp confrontation between the "old" and the "new" art, between abstraction and naturalism. No wonder the author declares the basis of a new direction of rejection of the plot and resorted to inappropriate, the image of geometric figures, freely scattered on a picturesque plane. The first suprematist works were created by the artist in 1915. An indisputable declaration of immaterial painting becomes his "Black square on a white background" of 1915, exhibited for the first time in St. Petersburg at the futuristic exhibition "0,10". An outstanding Suprematist sought to liberate artistic creativity from any imitation of nature and create an abstract art that would affect the viewer only through color and form.

V. Kandynsky, as the creator of abstract art, achieves extreme geometrization

of forms by abandoning subject painting. To the goal, he moves gradually, in the process of overcoming the ideological content and figurative form of the work. It was Kandinsky who created the first abstract compositions, theoretically and visually substantiating the principles of abstractionism. Kandinsky is considered an international artist, not one country wants to call him its master. The beginning of the work of the artist is closely connected with Ukraine, because it was here in 1898 that the first demonstration of the artist's works took place in the exhibition complex organized by the Comrade of the Southern Russian artists in Odessa. In the years 1915-1921, the foundations of Kandinsky's creative method, his aesthetic concept were developed and improved. There is a clear tendency towards the geometry of forms - the artist increasingly prefers straight lines and circles. There also is a limiting simplification of the compositional structure.

The creators of constructivism, as a completely independent and important trend of modernism, offer a new method of creative activity, based on a combination of different types of art (sculpture, architecture, painting, decorative and applied arts). The main principle of plastic shaping proclaimed functionality. Kharkiv and Kyiv became centers of Ukrainian constructivism in painting. The paintings of his representatives (O. Exter, V. Meller, K. Redko, V. Yermilov, B. Kosarev) are characterized by a combination of rigid geometry with ornamental and plastic motifs and the traditional coloring of Ukrainian folklore in artistic creativity, which gave their works a unique national character. Constructivist painters paid particular attention to the structure of the form and texture of materials, the technical value of their projects. Constructivism is perhaps the largest social context among other areas in the art of the first third of the twentieth century. It is organically linked with industrial production and the requirements of a new age. The origin of constructivism falls on the 1910s when the theoretical foundations of it were formed. Ultimately, the ideas of constructivism took shape until 1924.

V. Yermilov is one of the brightest representatives of constructivism in Kharkiv and in general Ukrainian art of the first third of the twentieth century. His first works - a series of etchings with urbanistic motifs - the master exhibited in 1913 at the exhibition of the Society of Kharkiv artists. With the advent of experience, Yermilov increasingly seeks to study the laws of the combination of contrasting forms and invoices of various materials. Constructivist compositions of the 1920's are considered to be significant in the work of the artist, since they are marked by the crystallization of the author's concept, the integrity, and the completeness of the composition. At this time, Yermilov writes posters, decorates the streets of Kharkiv, performs the painting of the "Red Ukraine"

agitation train, inspired by folk art. Experiments with plastic forms lead Ermilov in 1922 to constructivism, which eventually resulted in his enthusiasm for design. His compositions are constructively coherent, monumentally laconic in construction, aesthetically expressive. The combination of the works of Yermilov European artistic trends with the traits of Ukrainian national culture demonstrates a general vector in the development of our modernism.

In the design of theatrical performances, constructivists replaced the traditional scenic scenery with transformed installations and changed scenic space. The notable artist of the Ukrainian avant-garde A. Petrytsky has a range of creativity, which testifies to the intricacies of talent. He made an invaluable contribution to the development of the art of the Ukrainian theater of the first third of the twentieth century. With multifaceted talent and enormous efficiency, he created remarkable theatrical scenery, painted the walls of buildings, painted genre paintings, portraits, landscapes, illustrated books, and engaged in artistic design. In each field, the ones left in their own way are perfect works that have become more than once an outstanding event in Ukrainian art.

Artistic trends of Ukrainian modernism developed in accordance with the general chronology of European artistic movements, but they had special national peculiarities. Local traditions of folk art, characteristic features of Ukrainian folklore and nature, interest in the ancient past have been reflected in the evolution of national variants of impressionism, modernism, cubofuturism, abstract art, constructivism, expressionism, neoprimitivism.

Keywords: modernism, abstract art, constructivism, painting, national features, international elements.

АННОТАЦИЯ

Юлия Бабуныч. Украинская живопись эпохи модернизма: национальное и интернациональное в абстракционизме и конструктивизме. В статье проанализированы главные факторы в формировании абстракционизма и конструктивизма в контексте украинского искусства модернизма. Автором прослежены путь эволюции пластической формы и живописной плоскости в абстрактных и конструктивистских произведениях. Освещено наличие национальных черт и международной окраски в художественных, сценографических, дизайнерских работах ведущих представителей этих модернистских течений.

Ключевые слова: модернизм, абстракционизм, конструктивизм, живопись, национальные черты, интернациональные элементы.